

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет**

***Сутність та перспективи
впровадження
електронної демократії в Україні***

**Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Вінниця, 15 листопада 2016 р.)**

**Вінниця
ВНТУ
2017**

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ: ЗАРУБІЖНІ ТЕОРІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто концепції електронної демократії на прикладі досліджень Й. Масуди, (демократія участі), М. Хагена (теледемократія, кібердемократія, електронна демократизація)

Ключові слова: електронна демократія, прийняття рішень, теледемократія, кібердемократія, типологія е-демократії, залучення громадян, е-інформування, е-петиція.

Abstract

We consider the concept of e-democracy as an example of research Masoudi J. (participatory democracy) M. Hagen (Teledemocracy, kiberdemokratiya, democratization e)

Keywords: e-democracy, decision making, Teledemocracy, kiberdemokratiya, typology of e-democracy, citizen participation, e-information, e-petition.

В інформаційному суспільстві одним із механізмів вироблення взаєморозуміння, досягнення спільної мети слід вважати електронну демократію. Рада Європи визначає е-демократію як використання ІКТ урядами, політичними партіями, громадянами та іншими учасниками політичних процесів на місцях, у регіонах, на національному або міжнародному рівнях з метою розширення участі громадян в процесах прийняття державних рішень [1].

Оскільки будь-яке суспільство розвивається на основі спільного уявлення про характер блага, то воно ж (суспільство) має певні завдання й цілі, певний ресурс для їх реалізації, механізми розподілу й використання ресурсу. Вважаємо, що саме феномен електронної демократії, як демократії прямої дії, стає важливим чинником цих процесів, адже вона забезпечує діалог, сприяє виробленню спільних рішень і налагодженню взаємодії на рівні громадян, а також між громадянами і владою. Запропоновані Й. Масудою базові принципи демократії участі слугують гарною ілюстрацією цього. Наведемо їх:

1. Всі, або принаймні якомога більша кількість соціальних суб'єктів повинні брати участь у прийнятті рішень.
2. Синергія (добровільна участь у вирішенні загальних проблем) і взаємодопомога (готовність жертвувати своїми інтересами) як основа вироблення політичних рішень.
3. Доступність широким масам населення всієї необхідної інформації для обґрунтованого прийняття політичних рішень.
4. Отримана вигода й доходи повинні розподілятися між усіма громадянами.
5. Рішення політичних питань варто шукати шляхом переконання й досягнення загальної згоди.
6. Ухвалені рішення повинні реалізовуватися шляхом спільних дій, співробітництва всіх громадян.

Як бачимо, ці принципи можна згрупувати так: спільне прийняття рішень; спільне й добровільне їх виконання; справедливий розподіл результатів; належне інформування громадян. Причому ефективність втілення останнього (інформування громадян) значною мірою визначає ефективність попередніх принципів [2].

Зробимо спробу порівняти наведені принципи із результатами діяльності деяких інших дослідників того ж періоду (80-і роки ХХ ст.). Т. Беккер, К. Артертон та С. Слетер здійснюють експеримент із залучення громадян до обговорення рішень міської влади. Для цього вони застосовували наявні на той час технічні ресурси – кабельні та супутникові телемережі. Т. Беккер, описуючи нове явище, назвав його «теледемократія». Цікаво, що у США по десяти роках (у 1992 р.)

кандидат у президенти Росс Перо пропонував громадянам на підставі щотижневих опитувань обирати питання державної політики, які потребують вирішення (за допомогою кабельних та супутникових мереж). Це було названо «електронними ратушами». Дослідник Річард Холландер у книзі «Відеодемократія» 1985 р. писав, що нова технологія робить можливість прямої демократії справді ймовірною. Елвін Тоффлер зазначає, що з використанням комп'ютерів, супутників, телефонів, кабельних технологій, освічені громадяни можуть вперше в історії взяти участь у виробленні власних політичних рішень [3]. Фактично він передбачив електронні референдуми.

Термін «кібердемократія» став наслідком виникнення глобальної мережі. У 1969 р. в США було започатковано мережу ARPANET – попередника сучасного Інтернету. Нові технології вплинули на суспільно-політичні реалії. Демократія як така отримала новий поштовх. Фантаст Вільям Гібсон у своїх творах ужив слова «кіберпростір» і «кібердемократія».

Мартін Хаген, німецький дослідник інформаційного суспільства, дійшов висновку, що до середини 1980-х стало зрозуміло: кабельне телебачення не призвело до ні кількох форм прямої демократії, ні до більшої участі в політичному житті з боку широкої громадськості. «...скептицизм щодо експериментів у галузі електронної демократії залишався дуже розповсюдженим. Тим не менш, деякі успішні експерименти з кабельним ТБ на основі проектів на місцевому рівні... давали підстави прихильникам теледемократії підтримувати більш оптимістичний погляд».

Розроблена М. Хагеном типологія е-демократії опирається на два чинники: теоретичне розуміння демократії і технологічні чинники, які уможливають комунікацію. М. Хаген розрізняє такі типи (орієнтовані на американську політичну систему): теледемократія, кібердемократія, електронна демократизація (передбачає не запровадження прямої демократії, а лише розвиток чинної представницької демократії).

Теледемократія передбачає такі основні питання:

- інформаційні технології можуть виробити форми політичної участі;
 - традиційні форми представницької демократії не можуть впоратися з місцевими формами демократії і розширенням прав. Це можливо завдяки ІКТ;
 - демократичні ЗМІ необхідні як протидія комерціалізації ЗМІ.
- Форми політичної участі:* інформування; обговорення; голосування.

Кібердемократія:

- формування спільнот у віртуальному й фізичному просторах – основне завдання демократії;
 - інформація стає первинним економічним ресурсом, бізнес і громадяни можуть досягати блага через ІКТ;
 - ІКТ уможливує децентралізовану, самокеровану форму правління, виступаючи проти зловживання держави владою (цензура, вторгнення в приватне життя тощо).
- Форми політичної участі:* обговорення; політична діяльність.

Електронна демократизація:

- ІКТ дозволяють мати доступ до найважливішої інформації уряду
 - Електронні міські зібрання можуть створити необхідні зв'язки між громадськістю та владою для обговорення політичних питань і створити нове почуття спільності серед електорату.
 - за допомоги ІКТ операційні та організаційні витрати можуть знижуватися, а громадянське суспільство посилюватися.
- Форми політичної участі:* інформація, обговорення.

При цьому, як вбачає М.Хаген, кращі форми демократії при теледемократії та кібердемократії – пряма, при електронній демократизації – представницька.

Висновок

Отже, спільні риси концептуальних підходів електронної демократії М. Хагена, С. Кліфта полягають насамперед у визнанні впливу технологічних чинників на ступінь розвитку е-демократії як демократії прямої участі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Розумний М. М. Доктрина дії: Соціально-філософський компонент / М. Розумний. – Х. : Майдан, 2009. – 136 с. – С. 84-85.
2. Masuda I. The Information Society as Post-Industrial Society / I. Masuda. – Washington: World Future Society, 1981. – P. 101-108.
3. Scott London. Electronic Democracy. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.scottlondon.com/reports/ed.html>.

Вигонюк Надія Григорівна — студентка групи 1АТ-13б, факультет машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, vugonyk@mail.ru.

Корнієнко Валерій Олександрович — кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно – політичних наук, академік Української Академії політичних наук.

Vugoniuk Nadia G. — student of 1 AT-13b , department of Engineering and Transport, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, vugonyk@mail.ru.

Valerii Kornienko — Ph.D., Doctor of Political Sciences, professor, head of social and political sciences, academician of the Ukrainian Academy of Political Science , the city of Vinnytsia.